

Pri kolednicah se je simbolistična določenost najbolje ohranila v kolednicah z dobrimi željami ter gospodarskih in mladinskih kolednicah. Motiv čudeža v kolednici predstavlja pričevanje stalne navzočnosti Boga na zemlji in njegove usmiljenosti. Dar, obdarovanje je pomemben tradicionalni element koledovanja, pojavlja pa se tudi v obliki simbola (dar srca ...); darovanje v kolednicah je vzajemno.

Pri ljubezenski poeziji izloči tri značilnosti: 1. opevana ljubezen je dinamičen proces stalnega izmenjevanja čustev, odvisnih od spreminjajočih se okoliščin, 2. v konceptu ljubezni se harmonično združujejo čustvene in psihične komponente, 3. vloga ženske in moškega je že znana. Oba spola se pojavljata neposredno, skoz delujoče like v tekstu, in posredno, skoz subjekt, ki te like ustvarja iz izventekstovne perspektive.

Knjiga nam vsebinsko sicer ne prinaša veliko novega, saj gre v večini za starejše (do trideset let) in že objavljene članke, zato so nekatera dognanja v folkloristiki že splošno poznana in sprejeta, vendar je kljub temu odlična predstavitev dela etnolingvistov; nakaže nam tako postopke etnolingvistike kakor tudi njena dognanja. Bartmiński s svojimi razpravami povsem upraviči obstoj vede, ki je interdisciplinarna.

Saša Babič

Eva Krekovičová, *Mentálne obrazy, stereotypy a mýty vo folklóre a v politike.*

– Bratislava: Ústav etnológie SAV, 2005. – 128 str.

Eva Krekovičová je svoje raziskovalno prizadevanje v času velikih družbenih sprememb, ki so zajele tudi Slovaško, usmerila v prepoznavanje in interpretacijo kulturnih podob, stereotipov in mitov – tako v folklori kakor v politiki. Ta vprašanja prav v povezovanju izhodišč in spoznavnih moči etnologije in folkloristike odpirajo nove spoznavne možnosti.

V uvodnem poglavju, namenjenem določitvi metodološkega okvira, avtorica definira spomin oziroma išče razmerja med kolektivnim, socialnim in kulturnim spominom. Metodološko izhaja iz konceptov kolektivnega spomina, kakor ga je oblikovala francoska historična šola Annales, hkrati pa vključuje sodobne študije socialnega spomina P. Connertona in študije kolektivnega spomina v novejših nemških in drugih srednjeevropskih raziskavah J. Assmanna, M Csákyja, Mannove in H. H. Hahna. V uvodnem delu tudi natančno opredeljuje pojmovni okvir od stereotipa prek podobe, predsodka itn. – vse do samopodobe in podobe drugega.

Tri osrednja poglavja so namenjena prepoznavanju drugega v slovaškem izročilu, in sicer podob drugih narodov v slovaški folklori, podobi Judov na Slovaškem in podobi višjih družbenih plasti in meščanov. Z analizo več kot 90.000 pesmi in drugega gradiva je avtorica v izročilu prepoznala zelo šibko etnično oziroma nacionalno samopodobo Slovakov, odnos do drugih narodov pa je v obliki dihotomije mi-oni izražen pri dveh

etničnih oziroma verskih skupinah, pri Judih in Romih. Sicer pa je odnos do drugačnosti izražen predvsem z načeli socialnega razločevanja oziroma razdalj med kmeti in zemljiško gospodo. Tu avtorica tudi najde razloge za takšno samopodobo Slovakov, s katero se prepoznava predvsem kot preprost narod. Ta samopodoba je v času oblikovanja samostojne slovaške republike prerasla v nacionalni mit.

Pri tem je zanimiva avtoričina ugotovitev, da v slovaškem izročilu ni refleksije meščanstva, zgovorni pa so tudi razlogi za to.

V dveh poglavjih avtorica išče prepletanja med politiko in stereotipi, ki izvirajo iz izročila, oziroma med identiteto in miti nove slovaške državnosti: v tem okviru išče funkcijo stereotipov v jeziku politikov, prav tako pa tudi razmerja med slovaško mitologijo in sodobnostjo. Na podlagi teh ugotovitev avtorica razbira usmerjanje na Zahod, k Evropski uniji, utrjevanje razmeroma šibke slovaške narodne identitete in usihanje podobe Slovaške kot mosta med Vzhodom in Zahodom.

Delo je rezultat dolgoletnega raziskovalnega osvetljevanja kolektivnega oziroma socialnega spomina, ki je potekalo na treh medsebojno prepletajočih se ravneh: kot raziskava kulturnih podob in stereotipov v folklornih besedilih, kot študij aplikacije stereotipov tradicionalne folklore oziroma mehanizmov, ki so v času družbene transformacije na Slovaškem po letu 1989 in 1993 pripomogli k oblikovanju nove oziroma prenovljene slovaške mitologije, hkrati pa tudi kot študij sprememb v političnem in novinarskem izražanju, kolikor je to povezano s stereotipi in z njihovo simbolno razsežnostjo.

Časovno avtorica sledi stereotipom od časa fevdalizma, od negativne podobe višjih družbenih plasti nasploh. Ta podoba je v ljudskem izročilu ostala do danes, prepoznavna pa je celo v presoji podobe politika v času totalitarnega režima. Ene in druge stereotipe je avtorica iskala na podlagi ljudskega pesemskega in pripovednega izročila, vključno s pregovori, bodisi v obliki pisnega gradiva ali lastnih terenskih raziskav, hkrati pa tudi na podlagi političnih izjav in obveščanja oziroma njihovih presoj v vsakdanji novinarski praksi.

Delo, ki ga dopolnjuje kratek povzetek v angleškem jeziku, je vsekakor pomemben prispevek k razumevanju ne le slovaške samopodobe in v tem okviru tudi podobe drugega, temveč se bralcu nehote vsiljujejo tudi vzporednice s podobnimi vprašanji na Slovenskem. Hkrati gre tudi za razmislek o novih prepletanjih v srednjeevropskem prostoru, ki za seboj pušča še neodgovorjena vprašanja o podobah in samopodobah, mitih in stereotipih. Osvetlitve, kakršne prinaša knjiga Eve Krekovičové, olajšujejo ne le razumevanje lastnega naroda, temveč tudi sprejemanje drugega.

Marija Klobčar